

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد M.A.

رشته:

برنامه ریزی درسی

عنوان:

**بررسی میزان همخوانی برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده درس
جغرافی پایه سوم راهنمایی شهر مرودشت در سال تحصیلی 91-90**

استاد راهنما:

دکتر ویدا فلاحی

استاد مشاور:

دکتر احمد رضا اوجی نژاد

نگارش:

مریم موذن

بهمن 1390

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد M.A

نام و نام خانوادگی دانشجو: در تاریخ رشته/برنامه ریزی درسی از پایان نامه

خود با عنوان: بررسی میزان همخوانی برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده درس

جغرافی پایه سوم راهنمایی شهر مرودشت در سال تحصیلی 90-91

با درجه.....نمره..... دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضاء هیأت داوری سمت امضاء اعضاء هیأت

داوری

1-استاد راهنما:دکتر ویدا فلاحی

2-استاد مشاور:دکتر احمدرضا اوجی نژاد

3-داور(داخلی)

4-داور(خارجی)

مدیر /معاونت

مراتب فوق مورد تأیید است.

پژوهشی

مهر و امضاء

سپاسگزاری:

از استاد محترم راهنما دکتر ویدا فلاحی و از استاد محترم مشاور جناب آقای دکتر احمد رضا اوجی نژاد که با راهنمایی های سودمند و کمکهای ارزشمندشان در انجام این تحقیق مرا مرهون زحمات و لطف خویش قرار دادند کمال تشکر و قدردانی را دارم و همچنین از دکتر امیریان زاده و دکتر قلتاش که زحمت داوری این پژوهش را بر عهده گرفتند، نهایت قدردانی را دارم.

تقدیم به:

این تلاش کوچک

با نهایت تواضع تقدیم به پدر و مادر عزیز و بزرگوارم و همسر مهربانم به پاس وجود پر مهرشان

و

با احترام و ارادت

به برادر عزیزم سجاد و دوست مهربانم آمنه قاسمی

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی میزان همخوانی برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده درس جغرافی پایه سوم راهنمایی مدارس شهر مرودشت در سال تحصیلی 91-1390 بوده است. در این تحقیق که توصیفی از نوع تحقیق پیمایشی است جامعه آماری مدیران، معلمان و دانش آموزان است و نمونه آماری شامل 10 مدرسه و 316 دانش آموز و 10 معلم و 10 مدیر به روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای برگزیده شده اند. در این تحقیق برای سنجش برنامه اجرا شده و عناصر آن از پرسشنامه مدیران و معلمان و فرم مشاهده روش تدریس معلمان استفاده شده است و برای سنجش برنامه درسی قصد شده از مقیاس لیکرت استفاده شده است و برای سنجش برنامه درسی کسب شده از پرسشنامه محقق ساخته که شامل 20 سؤال تشریحی و پرسشنامه دانش آموزان استفاده شده است و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون تی تک متغیره و از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردیده است. نتایج حاصله نشان داد که بین برنامه درسی قصد شده و اجرا شده انطباق وجود داشته و بین برنامه درسی قصد شده با برنامه درسی کسب شده انطباق وجود داشته اما بین برنامه درسی اجرا شده و کسب شده این درس رابطه معنی داری نشان داده نشده و می توان گفت تطابقی بین دو برنامه مشاهده نشده است.

کلید واژه ها: برنامه درسی جغرافی - برنامه درسی قصد شده - برنامه درسی اجرا شده و برنامه درسی کسب شده.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات تحقیق	
۱	مقدمه
۲	بیان مسأله
۶	اهمیت و ضرورت
۸	اهداف تحقیق
۸	فرضیات تحقیق
۹	تعاریف مفهومی و عملیاتی
فصل دوم: ادبیات تحقیق	
۱۳	مقدمه
۱۵	مبانی نظری
۲۱	انواع برنامه درسی از دیدگاه پوزتر
۲۳	تمایز برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده
۲۵	سطوح برنامه درسی از دیدگاه پورتر
۲۸	مبانی نظری برنامه درسی قصد شده جغرافیا
۳۶	فلسفه آموزش جغرافیا از دیدگاه برنامه قصد شده
۳۸	اصول تعلیماتی جغرافی در گذشته و حال
۳۹	اهداف کلی در برنامه قصد شده
۴۰	اهداف دانشی در برنامه قصد شده
۴۳	اهداف نگرشی در برنامه قصد شده
۴۴	دانسته های ضروری برنامه درسی قصد شده
۵۹	محتوا از دیدگاه برنامه درسی قصد شده
۶۱	ارزشیابی از دیدگاه برنامه درسی قصد شده
۶۶	انواع ارزشیابی

۶۷	فعالیت‌های یاددهی - یادگیری از دیدگاه برنامه درسی قصد شده
۷۱	معلم از دیدگاه برنامه درسی قصد شده
۷۴	مبای نظری برنامه درسی اجرا شده
۷۶	محتوا از دیدگاه برنامه درسی اجرا شده
۸۱	روشهای یاددهی - یادگیری از دیدگاه برنامه اجرا شده
۸۲	ارزشیابی از دیدگاه برنامه درسی اجرا شده
۸۴	قلمرو و مهمترین مفاهیم ارزشیابی
۸۶	جنبه های اساسی در ارزشیابی از برنامه درسی
۸۷	شناخت و تدوین هدفهای آموزشی
۸۹	پژوهش های داخلی
۹۲	پژوهش های خارجی
۹۵	جمع بندی

فصل سوم: روش تحقیق

۹۷	مقدمه
۹۷	روش تحقیق
۹۸	جامعه آماری
۱۰۱	نمونه و روش نمونه گیری
۱۰۲	ابزار گردآوری اطلاعات
۱۰۳	روایی و پایایی ابزارها
۱۰۴	روش آماری و تحلیل داده ها

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۱۰۵	توصیف آماری
۱۰۶	تحلیل استنباطی

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات پژوهشی

۱۱۰	مقدمه
-----	-------

۱۱۰ خلاصه پژوهش
۱۱۱ فرضیه های پژوهش
۱۱۳ نتیجه گیری
۱۱۵ محدودیت های پژوهش
۱۱۷ پیشنهادهای پژوهش
۱۲۰ منابع و مأخذ

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۴۶	جدول 1-2 اهداف جزئی درس اول کتاب جغرافی
۴۷	جدول 2-2 اهداف جزئی درس دوم کتاب جغرافی
۴۸	جدول 3-2 اهداف جزئی درس سوم کتاب جغرافی
۴۹	جدول 4-2 اهداف جزئی درس چهارم کتاب جغرافی
۵۰	جدول 5-2 اهداف جزئی درس پنجم کتاب جغرافی
۵۱	جدول 6-2 اهداف جزئی درس ششم کتاب جغرافی
۵۲	جدول 7-2 اهداف جزئی درس هفتم کتاب جغرافی
۵۳	جدول 8-2 اهداف جزئی درس هشتم کتاب جغرافی
۵۴	جدول 9-2 اهداف جزئی درس نهم کتاب جغرافی
۵۵	جدول 10-2 اهداف جزئی درس دهم کتاب جغرافی
۵۶	جدول 11-2 اهداف جزئی درس یازدهم کتاب جغرافی
۵۷	جدول 12-2 اهداف جزئی درس دوازدهم کتاب جغرافی
۵۸	جدول 13-2 چک لیست اهداف ترسیم شده در برنامه قصد شده
۹۹	جدول 2-3 جامعه آماری معلمان سوم راهنمایی
۱۰۰	جدول 1-3 نسبت نمونه به جامعه معلمان و مدیران و دانش آموزان
۱۰۰	جدول 3-3 جامعه آماری مدارس راهنمایی
۱۰۶	جدول 4-3 توزیع فراوانی دانش آموزان بر حسب جنسیت
۱۰۷	جدول 1-4 نتایج آزمون نرمال بودن نمرات برنامه درسی اجرا شده
۱۰۷	جدول 2-4 آزمون تک گروهی مقایسه دو میانگین برنامه درسی قصد شده و اجرا شده
۱۰۸	جدول 3-4 نتایج آزمون نرمال بودن نمرات برنامه درسی آموخته شده
۱۰۸	جدول 4-4 اطلاعات توصیفی مربوط به نمرات درسی آموخته شده
۱۰۹	جدول 5-4 نتایج آزمون میان نمرات درسی آموخته شده
۱۰۹	جدول 6-4 بررسی ضریب همبستگی پیرسون بین برنامه درسی اجرا شده و آموخته شده

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

قلمرو برنامه درسی را باید یک قلمرو پویا و متعلق به اوایل قرن بیستم دانست. به اعتقاد برخی از صاحب نظران این رشته در دوران طفولیت یا تکوین قرار داشته (زایس¹، 1976) به طور طبیعی محتاج کوشش ها و تلاشهای فکری چندی است تا بتوانند در جهت تبیین حدود ثغور آن مؤثر افتد (مهر محمدی، 1383).

جغرافیا دانش محدودی نیست که به تعداد اندکی از افراد جامعه منحصر باشد بلکه دانشی همگانی است که از مدارس ابتدایی حتی از زمانی که کودک چشم به جهان اطراف خود باز می کند و می کوشد جهان را بشناسد آغاز می شود تا آخر عمر او، مطالبی برای یاد گرفتن دارد جغرافیا همواره سرگرم کننده و الهام بخش است. زیرا زیبایی های زمین و عوامل شکل دهنده ی آن زیبایی ها را بررسی می کند. این عوامل ممکن است ما را به جاهای دور و ناآشنا بکشاند. مطالب جغرافیایی، کنجاوی ما را پاسخ می دهد و درک و چالشهای امروز نظیر تغییر اقلیم و امنیت غذایی و منابع نیرو را مقدور می سازند. این چالشها را بدون جغرافیا نمی توان عمیقاً درک کرد. جغرافیا اهداف حیاتی آموزش و پرورش را برآورده می کند فکر کردن و تصمیم گرفتن با اطلاعات جغرافیایی، به ما کمک می کند که زندگی خود را به عنوان شهروندان آگاه و آشنا با محیط بلافصل خود در چارچوب جهانی بزرگتر بدانیم (گنجی، 1378).

¹ -Zays

فرآیند طراحی، تولید و اجرای برنامه های درسی معمولاً از سن و برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده سخن به میان می آید. آنچه بیش از همه ذهن برنامه ریزان درسی را به خود مشغول کرده است پاسخ دادن به این پرسش است که تا چه اندازه در مراحل مختلف شکل گیری و اجرای برنامه درسی و نهایتاً آنچه که در عمل دانش آموزان فرا می گیرند هماهنگی و همخوانی وجود دارد.

دریافت پاسخ مناسب برای این سؤال، دست اندر کاران فرآیند برنامه ریزی را بر آن می دارد تا با نوعی وسواس کلیه مراحل طرح ریزی، تولید و اجرای برنامه درسی را در صحنه واقعی مدرسه و کلاس درس دنبال نمایند تا از این طریق وجود تفاوت میان این مراحل را به حداقل رسانده و اقدامات لازم را در جهت تصحیح حرکت و ایجاد تعادل و همخوانی در برنامه درسی ایجاد شده به عمل آورند. در مسیری که ذکر آن رفت معمولاً از سه نوع برنامه قصد شده، اجرا شده و کسب شده سخن به میان می آید برنامه درسی قصد شده عبارتند از نقشه ای که در آن فرصت های مناسب یادگیری برای رسیدن به هدفهای تعیین شده مشخص شده است و برنامه درسی اجرا شده عبارتند از اینکه معلم در کلاس یا فضای آموزشی با استفاده از آموزشهایی که طی کرده است به عملیاتی کردن برنامه می پردازند و منظور از برنامه آموخته شده تمامی تجاربی است که یک دانش آموز در مدرسه کسب می کند می باشد. این سه برنامه در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است.

بیان مسأله

همزمان با نهادینه شدن نقش و اهمیت آموزش و پرورش در رشد و توسعه ی جوامع، کوشش های زیادی از سوی متخصصان برای علمی و پویا کردن این امر خطیر و ارزشمند آغاز شده است. نظامهای آموزشی دارای حوزه های مختلفی می باشند که برجسته ترین آن، برنامه ریزی درسی است. این حوزه به دلیل اهمیتی که در جهت تحقق اهداف آموزشی دارد، از سوی دست اندرکاران تربیتی و آموزشی به عنوان هسته مرکزی قلب نظام آموزشی تلقی می گردد. «روی این اصل، برنامه ریزی درسی در اوایل قرن بیستم به عنوان یکی از حوزه های مستقل، تخصصی و در عین حال بحث انگیز معرفی شد» (فتحی و اجارگاه، 1377).

درس جغرافی سال سوم راهنمایی در سال 1352 به وسیله مرحوم حسین خلیلی تألیف شده، این کتاب تا چند سال پس از پیروزی انقلاب اسلامی با تغییرات اندک از نظر حجمی تدریس می شد و اینک در تداوم این تغییرات، کتاب جغرافیای سال سوم نیز از ابتدای سال تحصیلی 1379 در اختیار دانش آموزان قرار گرفته است (شایان و همکاران، 1380).

جغرافیا علمی است که در صدد تشریح ویژگیهای مکان ها و توزیع انسانها، عوارض و رویدادها همانگونه که بر سطح زمین رخ می دهند و گسترش می یابند، می باشد. جغرافیا به مطالعه کنشهای متقابل انسان، محیط در بستر مکانهای ویژه و موقعیت های مکانی می پردازد (چوبینه، 1377).

فرآیند برنامه ریزی درسی که منجر به تولید یک برنامه درسی می شود شامل سه مرحله اساسی، الگوپردازی برنامه درسی و اجرای برنامه درسی، و ارزشیابی از برنامه درسی است. در فرآیند طراحی، تولید

و اجرای برنامه درسی معمولاً از سه نوع برنامه درسی قصد شده¹، اجرا شده² و کسب شده³ سخن به میان می آید. برنامه قصد شده به آرمانها، هدفها، محتوا، روشهای یاددهی - یادگیری و وسایل پیش بینی شده در برنامه درسی توجه دارد که در یک نظام آموزشی از جانب برنامه ریزان درسی پیشنهاد و تجویز می شود (ملکی، 1379).

منظور از برنامه درسی اجرا شده مجموعه اقدامات و فعالیتهای یاددهی - یادگیری است که بر اساس برنامه درسی قصد شده و نیز برداشت معلمان در محیط واقعی کلاس های درس به اجرا در می آید. این برنامه شامل آن چیزی است که عملاً توسط معلم تدریس می شود و نیز دربرگیرنده این امر است که چگونه به دانش آموزان منتقل می شود، به عبارت دیگر چگونه دانش آموزان از اهمیت و جایگاه آن آگاه می شوند. این بدان معناست که برنامه درسی اجرایی شامل دو جنبه زیر است:

الف) محتوایی که مد نظر قرار می گیرد و توسط معلم در کلاس تدریس می شود. ب) نتایج یادگیری که دانش آموزان در قبال آن مسئول هستند (ملکی، 1380).

برنامه درسی کسب شده تغییر رفتارهایی است که از طریق به اجرا درآمدن برنامه درسی در مجموعه دانش ها، مهارتها و نگرشهای دانش آموزان به وجود می آید. در این مرحله از دانش آموزان انتظار می رود که بتوانند به بخش قابل توجهی از هدفهای برنامه قصد شده دست یابند (احمدی، 1380).

پرسش اساسی این پژوهش این است که تا چه میزان میان سه برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده درس جغرافیا پایه سوم راهنمایی شهر مرودشت در سه عنصر اصلی یعنی اهداف، روشهای

¹ - Intended Curriculum
² - Implemented Curriculum
³ - Attained Curriculum

یاددهی - یادگیری و ارزشیابی از آموخته های دانش آموزان هماهنگی و همخوانی وجود دارد و در این میان مشکلات و عدم تعادل ها در سه برنامه یاد شده کدامند؟ آنچه مسلم است نوع رویکرد گروه برنامه ریزی نسبت به فرآیند طراحی، تولید و اجرای برنامه درسی به ویژه توجه به ارزشیابی تکوینی و مجموعی در مراحل گوناگون طراحی، تدوین و اجرای برنامه می تواند نقش اساسی در ایجاد تعادل، هماهنگی و همخوانی برنامه درسی داشته باشد. از آنجا که برنامه قصد شده طرحی است برای آموزش و یادگیری، صرف توجه به ارزشیابی تکوینی و مجموعی در مراحل شکل گیری و تولید برنامه، فراهم کننده ضمانت اجرایی برای موفقیت آن در موقعیت واقعی کلاس های درس نیست.

برنامه درسی قصد شده ممکن است تحت تأثیر عوامل گوناگون؛ طبق پیش بینی های انجام شده به اجرا در نیاید و در نهایت هدفهای آموزشی آن به نحو مطلوب در فراگیران محقق نشود. برخی از این عوامل عبارتند از: فرهنگ و نگرش معلمان و مدیران، عادات مربوط به نحوه تدریس آنها، امکانات و تجهیزات مدارس، نگرش دانش آموزان و اولیای آنها نسبت به آن برنامه و همچنین آیین نامه ها و نظام حاکم بر فرآیند ارزشیابی تحصیلی مدارس. لذا محقق در نظر دارد میزان این ناهماهنگی یا همخوانی را بین برنامه سه گانه مذکور در برنامه درسی جغرافی، پایه سوم راهنمایی شهر مرودشت مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد.

اهمیت و ضرورت

دانش جغرافیا در مفهوم علمی عبارت از شناخت محیط طبیعی و انسانی در پهنه زمین که مناسبات فیما بین انسان و محیط را در تبیین پدیده های مکانی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می دهد تا بر مبنای این شناخت و طبقه بندی علمی آن توانایی انسان را در بهبود شرایط محیط تکامل بخشد (فلاحیان، 1382).

اهمیت این پژوهش در این است که برنامه ریزان و معلمان را در میزان همخوانی آنچه که مورد نظر و مقصود متخصصان امر بوده و آنچه که عملاً در کلاس درس تدریس و به مرحله اجرا در آورده و نیز آنچه که دانش آموزان کسب می کنند بررسی می کند و میزان انطباق آن می تواند برای تربیت دانش آموخته گان فرهیخته و متعادل کمک شایانی بنماید.

از آنجایی که یکی از اهداف برنامه های درسی دوره راهنمایی آشنایی دانش آموزان با درس جغرافیا و مسائل آن می باشد. در آموزش های مرسوم، کتابهای درسی جغرافیا همچون سایر علوم می بایست فاصله بین وضع موجود و مطلوب آموزش ها را در حداقل زمانی طی کند. کتابهای درسی در شرایط فعلی ما از موقعیت ویژه ای برخوردار است و یادگیری دانش آموزان و یاددهی معلمان به مقدار زیادی به کیفیت این وسیله آموزشی بستگی دارد. کتابهای درسی زمانی از وضع قابل دفاع و مطلوبی برخوردار خواهد شد که براساس آنچه که در یادگیری مؤثر و کارآمد باشد تنظیم شده باشد. ساختار کتابهای درسی انعکاسی از ساخت یادگیری است و یادگیری به عنوان مرکز قابل توجه نظام تعلیم و تربیت با رعایت قوانینی معین شکل می پذیرد. لذا بایستی برنامه ای تدارک دیده شود تا دانش آموزان بتوانند به این هدف دست پیدا کنند.

ضرورت و اهمیت آموزش جغرافیا: 1- ضرورت آشنایی و درک ابعاد مختلف زندگی و اجزای آن.

2- لزوم حفاظت و بهره برداری عاقلانه و مطلوب از محیط، 3- لزوم برنامه ریزی و تصمیم گیری برای حل مسائل زندگی، 4- پرورش حس مسئولیت و احترام و تفاهم، 5- احساس تعلق و هویت، 6- تقویت مهارتهای زندگی فردی و اجتماعی (فلاحیان، 1382).

برای رسیدن به این هدف دروسی در دوره راهنمایی تدارک دیده شده است. یکی از این دروس جغرافی پایه سوم راهنمایی می باشد. لذا با بررسی سه برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده

درس جغرافی پایه سوم راهنمایی، ابعاد و عناصری از این برنامه که تطابق لازم را ندارند می توان شناسایی کرد. با شناسایی آنها امکان تصمیم گیری و اتخاذ راهکار برای جلوگیری از تبدیل برنامه درسی قصد شده به برنامه درسی پوچ افزایش می یابد. یکی از عناصر مدنظر در این پژوهش معلم می باشد، وی به عنوان مهمترین عامل اجرای برنامه درسی می باشد.

خصوصیات، توانایی و آموزش های تخصصی معلم مورد سؤال واقع می شود. از طرفی محتوای مناسب برای آموزش افراد ضروری می باشد و همچنین روشهای ارائه محتوا و ارزشیابی مطلوب بایستی مدنظر باشد تا دانش آموزان در انجام فعالیت های عملی ضعیف نباشند و دارای تفکر خلاق باشند و بعد از خروج از مدرسه توان علمی و عملی لازم را کسب نمایند. لذا این پژوهش در صدد است تا میزان همخوانی و هماهنگی سه برنامه ذکر شده را در درس جغرافیا پایه سوم راهنمایی مشخص کند.

اهداف

هدف کلی

بررسی میزان همخوانی برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و آموخته شده در درس جغرافیای پایه سوم راهنمایی در سال 91-90.

هدف جزئی

1- بررسی میزان انطباق برنامه درسی قصد شده با برنامه درسی اجرا شده در درس جغرافیای پایه سوم راهنمایی.

2- بررسی میزان انطباق برنامه درسی قصد شده با برنامه درسی آموخته شده در درس جغرافیای پایه سوم راهنمایی.

3- بررسی میزان انطباق برنامه درسی اجرا شده با برنامه درسی آموخته شده در درس جغرافیای پایه سوم راهنمایی.

فرضیات

فرضیه کلی پژوهش

بین برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و آموخته شده درس جغرافیا پایه سوم راهنمایی تطابق وجود دارد.

فرضیه جزئی پژوهش

1- بین برنامه درسی قصد شده با برنامه اجرا شده درس جغرافیا تطابق وجود دارد.

2- بین برنامه درسی قصد شده با برنامه آموخته شده درس جغرافیا تطابق وجود دارد.

3- بین برنامه درسی اجرا شده و برنامه آموخته شده درس جغرافیا تطابق وجود دارد.

تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

برنامه درسی قصد شده¹: عبارت است از سندی که توسط نظام آموزشی ملی یا محلی و یا حتی منطقه آموزشی، مدرسه و یا معلم تولید می شود و آنچه را که باید تدریس شود را تصریح می کند. در این سند

¹ - Intended curriculum

عمدتاً راهکار اجرای برنامه درسی و توالی و وسعت و همچنین مواد آموزشی که توسط معلم کلاس تدوین شده وجود دارد (فتحی و اجارگاه، 1388).

برنامه درسی قصد شده: به برنامه درسی اطلاق می شود که توسط دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی تحت عنوان کتاب درسی جغرافی سال سوم راهنمایی تهیه و تدوین شده است و به همراه کتب راهنمای معلم جهت تدریس در اختیار معلم قرار می گیرد.

برنامه درسی اجرا شده¹: به برنامه درسی اطلاق می شود که معلم در کلاس درس و یا سایر فضای یادگیری و با استفاده از روشهایی که به وی آموزش داده می شود با کمک و هماهنگی سایر عوامل اجرایی، اجرا و عملیاتی سازد (ملکی، 1380).

برنامه درسی اجرا شده: در این تحقیق برنامه درسی اجرا شده با استفاده از پرسشنامه نظرسنجی از دانش آموزان و مدیران و فرم مشاهده معلمان بررسی می شود.

برنامه درسی کسب شده²: منظور از برنامه درسی کسب شده یادگیری ها و به عبارت دیگر تغییر رفتارهایی است که از طریق به اجرا درآمدن برنامه درسی در مجموعه ی دانش ها، مهارتها و نگرشهای دانش آموزان به وجود می آید. در این مرحله از دانش آموزان انتظار می رود که بتوانند به بخش قابل توجهی از هدفهای برنامه قصد شده دست یابند (احمدی، 1380).

برنامه درسی کسب شده: در این تحقیق برنامه درسی کسب شده میزان نمره ای است که آزمودنی از آزمون محقق ساخته براساس اهداف قصد شده این درس کسب می کند.

¹ - Implemented curriculum

² - Attended curriculum